УДК 352/354: 330.8

Гладченко А. Ю., к.е.н., докторант (Академія муніципального управління, м. Київ)

ОБҐРУНТУВАННЯ ФАКТОРІВ КООРДИНАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На основі обґрунтування функціональних вимірів глобальної економічної системи в період індустріалізації та глобалізації генералізовано акторів новітньої системи координації економічної рівноваги. Також обґрунтовано, недоліки функціонування класичних механізмів державного управління економічною рівновагою в умовах глобалізації.
***Ключові слова*: трансформації, глобальна, економічна, система, економічна рівновага, функціональні виміри, взаємодії, механізми, державного, управління.**

Постановка проблеми. Транзитивність архітектури світової економіки є одним з важливих вимірів розвитку людства. Протягом всього часу розвиток суспільства супроводжувався зміною інституцій, що регламентують базові його виміри. На сьогодні світове господарство стикається з історичною дилемою. Вперше за все існування людства на сьогодні існує глобальна система економічних зв'язків, але ми не маємо глобальних інститутів регулювання світової економіки. Тим не менш, існує два напрями розвитку інституцій, які пропонують програми і прагнуть їх реалізувати. Одна сторона складається з економістів, представників державних органів і посадових осіб всередині глобальних економічних інститутів, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд і Світової організації торгівлі (СОТ). Інша сторона включає в себе людей, які протестували на засіданні СОТ в Сіетлі, авторів книг сумнівів щодо переваг глобалізації для бідних, проблем досягнення добровільного дотримання стандартів праці та екологічних стандартів. Пропозиції та стратегії цих двох «інституцій» можна розглядати як систему регулювання світової економіки, оскільки на сьогодні відсутня більш організована система.

Тим не менше, люди, які протестували проти Світової організації торгівлі в Сіетлі і в інших місцях, стурбовані тим, що було названо «гонка на дно». Країни прагнуть іноземних інвестицій для створення робочих місць і податкових надходжень. Але країни часто змушені

конкурувати за іноземні інвестиції з іншими країнами, які мають менш обмежувальні трудові та екологічні стандарти. Бізнесмени, не дивно, що часто вибирають для переміщення своїх операцій країни з менш обмежувальною політикою. Страх протестуючих полягає в тому, що зниження трудових і екологічних стандартів буде спостерігатись по всьому світу. Вони відчувають, що глобальна економіка керується насамперед бажанням знизити торговельні бар'єри, створити стимули для країн для організації капіталів та людських ресурсів шляхом видалення або ослаблення правил. Тому надзвичайно важливим як для України, так і будь-якої країни є обґрунтована орієнтація державного управління щодо напряму інтеграції у світове інституційне середовище. Таким чином практичний інтерес і теоретичну цінність становить визначення етапів розвитку глобальної економічної системи координації економічної рівноваги та обґрунтування тих інституцій, які на сьогодні мають реальний вплив на економічну рівновагу в національних економіках.

Аналіз останніх публікацій. Систематизація наукових поглядів з обраної проблематики дає змогу стверджувати, що достатня кількість визначних економістів так чи інакше акцентували увагу у своїх працях на проблемах авторського дослідження, досить назвати імена: А. Сміта [9, С. 54], Д. Рікардо [6, С. 53], Т.Р. Мальтуса [2, С. 43-53], Д.С. Милля [5, С. 31], Й. Д.М. Кейнса [1, С. 23], П. Самуельсона [8, С. 42], Д. Медоуз [4, С. 43].

Цілі дослідження. Однак слід визнати, що наукові підходи, які акцентують увагу на визначенні глобальних акторів координації економічної рівноваги та їх функціональних властивостей, досить непоширені та носять фрагментарний характер. Тому ключовим аспектом авторської статті є генералізація глобальних акторів трансформації глобальної економічної системи економічної рівноваги на основі обґрунтування функціональних вимірів.

Основні результати дослідження. Аналізуючи аналітичні узагальнення основних етапів розвитку глобальної економічної системи координації економічної рівноваги, слід підкреслити, що формування міжнародних координуючих інституцій пов'язані з трансформаціями суспільно-економічних відносин. Зародження економічної системи координації економічної рівноваги відбулося в період новітньої епохи, коли Великобританія стала двигуном зростання світової економіки під час промислової революції між 1820 і 1890 рр. Слід відзначити, що нині існуюча глобальна інституційна система координації економічної рівноваги стала прообразом національних моделей країн першого світу. Перший етап становлення глобальної системи координації економічної рівноваги є становлення країн регіонів, тобто ос-

новних суб'єктів торгових відносин, що потім і сформували систему регламентації комерційних відносин згідно зі своїм баченням. Технологія дала потужний імпульс зусиллям індустріалізації та країнам-послідовникам в Європі і заморських територіях. Промислова революція була поштовхом до застосування науки технології, яка була необхідна для сучасного економічного зростання. Як раз в той час і були сформовані передумови глобальної економіки і глобальної фінансової системи, що базувались на істотному міжконтинентальному капіталі, переміщенні населення, міжнародній моделі спеціалізації у виробництві і торгівлі. Глобальний економічний порядок в епоху промислової революції був загалом ліберальним. Основний ефект промислової революції на світову економіку базувався на тому, щоб забезпечити зв'язок європейських і країн нового світу у додаткові моделі розвитку, на основі передачі змін в колоніях за кордоном. Промислова технологія різко знизила вартість харчових продуктів і сировини з колоній країн Європи [1; 2]. Ці нововведення дозволили розвивати нову модель міжнародного поділу праці, що доповнювалася міжнародною спеціалізацією в галузі торгівлі та виробництва. Географічне розширення, міжнародна торгівля, міжнародна міграція, і рух капіталу в заморських колоніях значно прискорились. Промислова революція також призвела до істотного збільшення економічної диференціації між народами. Напередодні промислової революції відношення доходу на душу населення в середньому між найбільш розвиненими країнами та колоніями було не суттєвим. Проте з розвитком технологій міжнародного фінансового ринку та корпоративної експансії цей показник збільшився, що кінцевому підсумку призвело до роздвоєння світу на набір розвинених індустріальних країн, з одного боку, і набір маргінальних колоній з сільськогосподарською структурою ВВП з іншого [10].

Не всі з нинішніх країн ОЕСР пройшли шляхом промислової революції одночасно. Вони почали в різний час, і прогресували на різних швидкостях. У теорії, застосування нових технологій було відкрито для всіх країн Європи. Але, по факту, країн, які змогли скористатися потенціалом для довгострокового економічного зростання, на базі нової інституційної системи світового господарства було не так багато. Проте в саме в цей час сформувалась ієрархічна система суспільно економічних зв'язків між метакраїнами та маргінальними колоніями. Відмінності в національних інвестиційних ставках були тісно пов'язані зі швидкістю дифузії технологій промислової революції як серед регіонів всередині країн, так і між країнами. Проте це був не єдиний фактор, що впливав на розвиток глобальної системи економічної рівноваги. Промислова революція була досить капіталоємним процесом, про що свідчить історія економічної думки, приріст внут-

рішніх інвестицій у провідні країни Європи сповільнився, технологічне лідерство зменшилось, і вони в кінцевому підсумку були обігнані більш динамічними країнами, а економічне лідерство перейшло з Великобританії в США з 1890 р. [5; 9]. Основними інституціями, що сформувались під час цього періоду, став фондовий ринок та становлення метакорпорацій, що стали прообразом новітніх ТНК. Загалом функціональні виміри елементів глобальної економічної системи в період індустріалізації представлено на рис. 1.

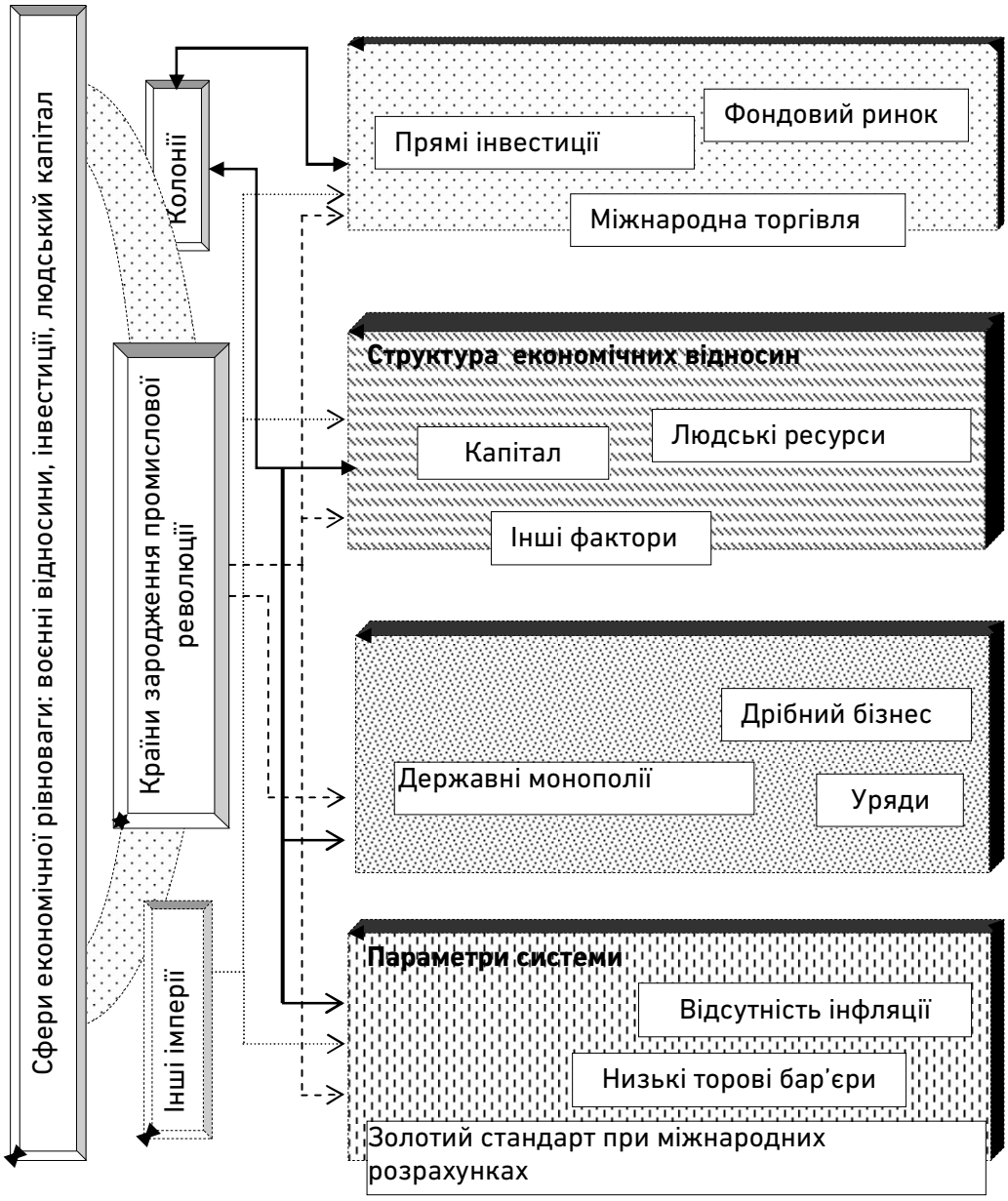

Рис. 1. Функціональні виміри елементів глобальної економічної системи в період індустріалізації [7; 4; 12]

Слід відзначити, що в період індустріалізації світове господарство і міжнародні економічні відносини мали досить розгалужену систему між певними монархіями, що формувались протягом століть. Виміри елементів глобальної економічної системи в період індустріалізації мали лінійний характер. Так, в цей період глобальна економічна рівновага забезпечувалась через двосторонні відносини найбільш могутніх імперій на базі таких сфер, як інвестиційні та торгові потоки, що було можливим за невисокого рівня диверсифікації експортної номенклатури та міжнародної валютної системи золотого стандарту. Проте така система протрималася не довго. На нашу думку, подальші трансформації пов'язані з економічними умовами між основними гегемонами. Відсутність платформи для вирішення як політичних, так і економічних спорів призвела до переформатування світового порядку в період другої світової війни.

Разом з цим технологічна складова також зіграла ключову роль. Національні економічні системи з розвитком технологічних перетворень отримали змогу не залежати від економічно розвинених центрів Європи та США. Так, у період індустріалізації та аграрної суспільно-економічної формації системоутворюючими факторами виробництва були матеріальні ресурси, тому території, які не мали статусу імперії, не мали змогу розвивати власні інституції національної економічної самоідентичності.

На противагу вищезазначеному в період 50-х все докорінно змінилося завдяки новому технологічному укладу. Так, в цей період зародився процес так званої глобалізації, що, нашу думку, базується на саме вірусному розповсюдженні технологій, роблячи всі існуючі види бар'єрів не ефективними. В цей період стираються рамки національних економік та гегемоній у своєму звичайному вигляді. Цей процес докорінно змінив архітектуру глобальної системи економічної рівноваги. Для обґрунтування релевантних інституцій щодо проблематики новітньої глобальної системи економічної рівноваги насамперед слід пояснити, які саме зміни стались в структурі економічних відносин, інструментах взаємодії та параметрах системи глобальної економіки. Вищезазначені питання кристалізуються у самому понятті глобалізація. Якщо сто років тому світ складався з десятка імперій, що конфліктували тільки за ресурси за допомогою державних монополій, то на сьогодні світова економіка складається з більш ніж 150 незалежних країн, які мають суверенітет, а відносини мають онлайн характер, що базуються на діяльності не стільки національних

економік, стільки на взаємодії транснаціональних корпорацій, регіональних інтеграційних угруповань та міжнародних організацій. Слід підкреслити, що взаємодія складових глобальної системи координації економічної рівноваги досить ускладнилась. На сьогодні немає цілісної системи, яка б забезпечувала достатні рівень результативності, про що свідчать світові економічні кризи та диспропорції на товарних та фінансових ринках. Разом з тим авторський аналіз виявив [5; 7; 10; 11; 12], що глобальні інститути з часом можуть еволюціонувати в напрямку, регульованому акцентами міжнародної ринкової економіки. Слід підкреслити, що для регламентації економічної рівноваги новітньої глобальної економіки не достатньо існуючих інституцій. Необхідні інституції не існують на глобальному рівні, вони існують лише в декількох країнах. В даний час Організація Об'єднаних Націй не призначена для координації економічної рівноваги, однак є великий інтерес по всьому світу в її становленні як системи координації економічної рівноваги. Разом з тим проблеми націоналізму та національного суверенітету як і раніше є занадто важливими. Багато країн вважають, що функціонування глобальної системи координації економічної рівноваги на основі ООН не було б в їхніх інтересах.

Проте на сьогодні ми спостерігаємо швидкий процес конвергенції механізмів державного управління до міжнародних та глобальних інституцій, що забезпечують доступ національних урядів до інструментів стабілізації економіки нової формації у вигляді доступу до фінансових ресурсів Міжнародного валютного фонду, чи лобіювання рішень торгових суперечок у СОТ.

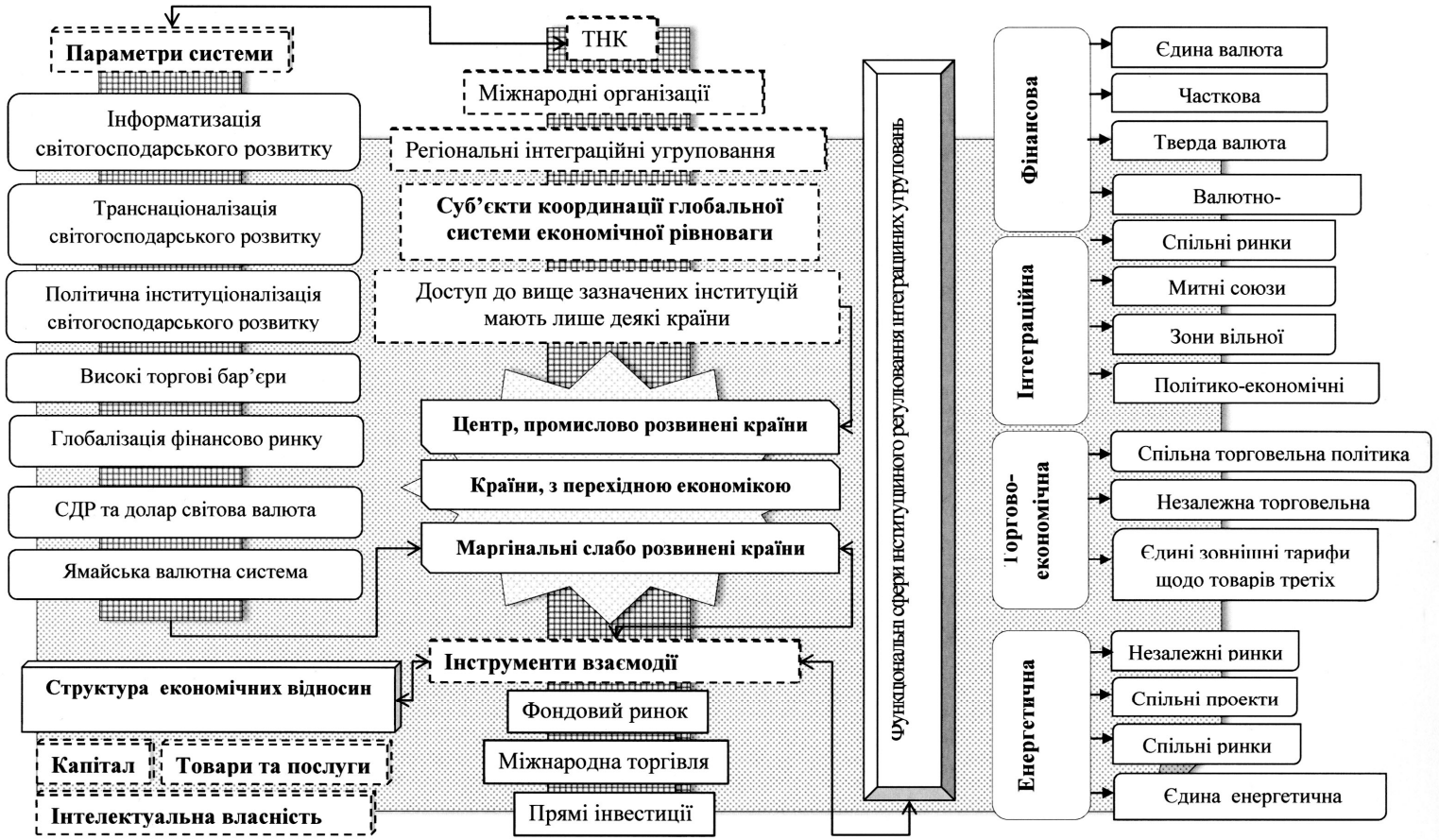

Рис. 2. Структурно-логічна схема взаємодії складових глобальної системи координації економічної рівноваги в умовах глобалізації [10; 11; 12]

На основі авторського підходу було запропоновано структурно-логічну схему взаємодії складових глобальної системи координації економічної рівноваги в умовах глобалізації, яка дає змогу описати причинно-наслідкові зв'язки новітніх трендів у функціонуванні механізмів державного управління (рис. 2).

Висновки. Отже, в процесі генералізації аспектів трансформації глобальної економічної системи економічної рівноваги на основі обґрунтування функціональних вимірів, слід зробити ряд висновків, які характеризуються науковою новизною. Доведено, що на сьогодні основними акторами в глобальній економіці є не стільки національні економіки, скільки транснаціональні корпорації, міжнародні організації, регіональні інтеграційні угруповання. З посиленням лібералізації торгових та економічних відносин між країнами транснаціональні корпорації, почавши з захоплення колоній, швидко захопили владу і в своїх власних країнах. Влада цих країн і не особливо перешкоджала, оскільки вже мала свою частку і прямий інтерес в успіху цих корпорацій. Вплив на національні економіки загалом та економічну рівновагу зокрема безпрецедентний, наприклад, завдяки маніпуляціям на біржах корпорації здатні впливати на інфляційні процеси в окремих економіках зокрема та і на ВВП в цілому.

В результаті авторського аналізу, можна стверджувати, що в процесі формування новітньої системи координації економічної рівноваги корпорації посідають перше місце. В період з 60-70-х років саме розквіт транснаціональних корпорацій був каталізатором регіональних інтеграційних процесів, що мають завершений характер в новітніх умовах. Це пояснюється становленням корпоративної структури як альтернативної системи державного управління, яка має більший рівень ефективності. Незаперечним фактом цього є функціонування Світової організації торгівлі, Світового банку та інших інституцій, які, лобіюючи регіональні економічні інтереси, формують економічний ландшафт національних економік та змінюють уявлення про новітні методи державного управління та їх результативність.

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. – М. : ГелиосАРВ, 2002. – 352 с. **2.** Мальтус Т. Опыт закона о народонаселении [Электронный ресурс] / Т. Мальтус. – Режим доступа: http://demoscope.ru/weekly/knigi/maltus/maltus.html **3.** Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Том второй, книга 2: Процесс производства капитала. – М. : Политиздат. – 1983. – 3883 с. **4.** Медоуз Д. Пределы роста. 30 лет спустя [Электронный ресурс] / Д. Медоуз. – Режим доступа: http://ecorussia.info/ru/ecopedia/donella-medouz-predely-rosta#paragraph_3503 **5.** Милль Дж.С. Основы политической экономии: пер. с англ. / Дж.С. Милль // Собр. соч. в 3 т. – М. : Прогресс, 1980. – Т. 2. – 480 с. **6.** Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Риккардо // Собр.

соч. в 5 т. – М. : Госполитиздат, 1995. – Т. 1. – 360 с. **7.** Рокоча В. В. Економічні інтереси та цінності як системоутворюючий елемент національної економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. В. Рокоча // Вчені записки університету "КРОК". Серія : Економіка. – 2014. – Вип. 36. – С. 28–36. **8.** Самуельсон П. Экономика / П. Самуельсон // Собр. соч.: в 2 т. – М. : МГП Алгон ВНИИСИ, 1992. – Т. 2. – 413 с. **9.** Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Изд-во "Соцэкгиз", 1962. – 684 с. **10.** Сорос Д. Эпоха ошибок. Мир на пороге глобального кризисна / Д. Сорос. – Издательство: Юнайтед Пресс, 2014. – 435 с. **11.** Foresight 2020: Economic, industry and corporate trends. A report from the Economist Intelligence Unit sponsored by Cisco Systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs /eiuForesight2020_WP.pdf **12.** The official site. The International Monetary Fund [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.imf.org/external/country/index.htm

1. Kejns Dzh. M. (2002), Obshhaja teorija zanjatosti, procenta i deneg [General Theory of Employment, Interest and Money], Helios ARV, Moscow, Russia. **2.** Mal'tus T (1996), Opyt zakona o narodonaselenii [An Essay on the Principle of Population], available at: http://demoscope.ru/weekly/knigi/maltus/maltus.html (Accessed 10.05. 2015). **3.** Marks K. (1983), Kritika politicheskoj jekonomii. Tom vtoroj, kniga 2: process proizvodstva kapitala [Critique of Political Economy. Volume Two, Book 2: The production process of capital], M. : Politizdat, Moscow, Russia. **4.** Medouz D., (2002), Predely rosta. 30 let spustja [Meadows, Limits to Growth. 30 years later], available at: http://ecorussia.info/ru/ecopedia/donella-medouz-predely-rosta#paragraph_3503 (Accessed 10.05. 2015). **5.** Mill' Dzh.S. (1980), Osnovy politicheskoj jekonomii [Principles of Political Economy], M. : Progress Moscow, Russia. **6.** Rikardo D. (1995), Nachala politicheskoj jekonomii i nalogovogo oblozhenija [Principles of Political Economy and Taxation], Gospolitizdat Dnipro, Ukraine. **7.** Rokocha V. V. (2014), Ekonomichni interesi ta cinnosti jak sistemoutvorjujuchij element nacional'noї ekonomichnoї bezpeki, Vcheni zapiski universitetu "KROK". Serija : Ekonomika., vol. 36, pp. 28–36. **8.** Samuel'son P. (1992), Ekonomika [Economics], MGP Algon VNIISI, Moscow, Russia. **9.** Smit A. (1962), Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov [The Wealth of Nations], M. : Izd-vo "Socjekgiz" Kyiv, Ukraine. **10.** Soros D. (2014), Jepoha oshibok. Mir na poroge global'nogo krizisa [The era of errors. World on the brink of a global crisis], Izdatel'stvo: Junajted Press Kyiv, Ukraine. **11.** A report from the Economist Intelligence Unit sponsored by Cisco Systems. (2014), "Foresight 2020: Economic, industry and corporate trends", available at: http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/eiuForesight2020_WP.pdf (Accessed 30 August 2014). **12.** The official site. (2014), "The International Monetary Fund", available at: http://www.imf.org/external/country/index.htm (Accessed 21 September 2014).

Рецензент: д.е.н., професор Сазонець О. М. (НУВГП)

Hladchenko A. Y., Candidate of Economics (Ph.D.), Postdoctoral Fellow (Academy of Municipal Management, Kiev)

JUSTIFICATION OF THE FACTORS OF COORDINATION OF ECONOMIC EQUILIBRIUM IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Based on the justification of the functional measurements of the global economic system in the period of industrialization and globalization, the actors of the new system for coordination of economic equilibrium have been generalized. Also the shortcomings of the functioning of classical mechanisms of state management of economic equilibrium in the conditions of globalization are justified.
***Keywords*: transformations, global economic system, economic equilibrium, functional measurements, interactions, mechanisms, state, management.**

Гладченко А. Ю., к.э.н., докторант (Академия муниципального управления, г. Киев)

ОБОСНОВАНИЕ ФАКТОРОВ КООРДИНАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАВНОВЕСИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

На основе обоснования функциональных измерений глобальной экономической системы в период индустриализации и глобализации генерализированы актеры новой системы координации экономического равновесия. Также обоснованы, недостатки функционирования классических механизмов государственного управления экономическим равновесием в условиях глобализации.
***Ключевые слова*: трансформации, глобальная экономическая система, экономическое равновесие, функциональные измерения, взаимодействия, механизмы, государственное, управление.**